

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA.410.028.01.2021

Urząd Marszałkowski
Województwa Śląskiego w Katowicach
Kancelaria Ordina

Wpł. dn. 19-10-2021

Nr rkp131581/21.....

Przyjął: Angelika Pietrzak

KL KL
12.10.2021
Województwo Śląskie
Wojewódzki Urząd Marszałkowski

Pan
Jakub Chelstowski
Marszałek Województwa Śląskiego
Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego
ul. Ligonía 46, 40-037 Katowice

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/070 – Ochrona zabytków techniki w województwie śląskim

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego ¹ , ul. Ligonía 46, 40-037 Katowice.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jakub Chełstowski, Marszałek Województwa Śląskiego, od 21 listopada 2018 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił: Wojciech Saługa, Marszałek Województwa Śląskiego, od 1 grudnia 2014 r. do 21 listopada 2018 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Podejmowanie działań w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami techniki 2. Finansowanie ochrony i opieki nad zabytkami techniki 3. Zarządzanie Szlakiem Zabytków Techniki Województwa Śląskiego ²
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych. Badania kontrolne objęły również dowody dotyczące działań i zdarzeń zaistniałych przed 1 stycznia 2018 r., w przypadkach, gdy miały wpływ na działalność objętą kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Nina Poloczek, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/181/2021 z 20 sierpnia 2021 r.

(akta kontroli str.1-2)

¹ Dalej: „Urząd Marszałkowski” lub „Urząd”.

² Dalej: „SZT”.

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, ze zm., dalej: „ustawa o NIK”.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym zakresie.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Zarząd Województwa Śląskiego w kontrolowanym okresie zapewnił ochronę obiektów stanowiących dziedzictwo kultury przemysłowej na terenie województwa. Zagadnienie ochrony zabytków było uwzględnione w dokumentach strategicznych sporządzonych dla Województwa. Uchwalono m.in. Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami⁵, a w sprawozdaniu z jego realizacji informowano o sprawowanej opiece nad zabytkami. Zarząd Województwa podejmował działania w celu popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytkach techniki oraz ich znaczeniu dla historii i kultury, efektem których było zwiększenie (w latach 2017-2019) frekwencji w zabytkach techniki, które należały do SZT.

W latach 2018 – 2021 (I półrocze) z budżetu Województwa Śląskiego wydatkowano na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami odpowiednio: 3,3 mln zł, 3,9 mln zł, 4,8 mln zł, 2,4 mln zł. Obowiązywały ustanowione w 2016 r. zasady udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków województwa śląskiego i udzielano dotacji na ww. prace. W okresie objętym kontrolą wpłynął jeden wniosek o udzielenie dotacji na ww. prace przy zabytku techniki, lecz pozostawiono go bez rozpatrzenia z powodu niedostarczenia w wyznaczonym terminie niezbędnych dokumentów. W Urzędzie prowadzono wykazy udzielonych dotacji w poszczególnych latach oraz informowano uprawnione organy o udzielonych dotacjach na prace konserwatorskie.

Urząd pozostawał Operatorem SZT do końca 2019 r. Specjalnie powołana komórka organizacyjna⁶ realizowała zadania z zakresu monitoringu funkcjonowania SZT. W latach 2018-2019 Urząd na działania promocyjne na rzecz SZT poniósł nakłady w wysokości 910,3 tys. zł, głównie na organizację i promocję Festiwalu INDUSTRIADA – święta Szlaku Zabytków Techniki. Działania promocyjne podejmowane przez Operatora SZT, jak i przez same obiekty, przelożyły się na wzrost liczby osób korzystających w ciągu roku z oferty SZT. W roku 2018 liczba ta wzrosła o 27% w porównaniu do 2017 r., a w 2019 r. o 3% w porównaniu do 2018 r. W badanym okresie powstały subszlaki, takie jak Srebrny pociąg (łączy trzy obiekty znajdujące się na trasie Górnośląskich Kolei Wąskotorowych), INDUrajd (obejmujący, co najmniej trzy obiekty) i festiwal „Istota Giesche” (skupiający obiekty związane z osobą G. Giesche). W latach 2018-2021 (I półrocze) wpłynął jeden wniosek o przyjęcie obiektu w skład SZT, został załatwiony odmownie, ponieważ nie spełniał kryteriów wskazanych w Regulaminie funkcjonowania Szlaku Zabytków Techniki⁷. W okresie objętym kontrolą we wszystkich obiektach wchodzących w skład SZT przeprowadzono audyt terenowy, w wyniku którego jeden obiekt został wykluczony ze SZT.

Stwierdzona nieprawidłowość polegała na tym, że audyt 34 z 41 (83%) obiektów wchodzących w skład SZT został przeprowadzony z opóźnieniem jednego roku w stosunku do terminu określonego w ww. Regulaminie. Nieprawidłowość ta, z uwagi na charakter, nie miała istotnego wpływu na kontrolowaną działalność.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dz. Urz. Woj. Śl. z 26.03.2018 r., poz. 1854.

⁶ Referat Promocji Dziedzictwa Industrialnego Wydziału Kultury – KL-RPI.

⁷ Przyjęty uchwałą Zarządu Województwa Śląskiego nr 2056/72/VI/2015 z dnia 27 października 2015 r., dalej: „Regulamin SZT z 2015 r.”).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁸ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Podejmowanie działań w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami techniki

Opis stanu faktycznego

1.1. W okresie objętym kontrolą w Województwie Śląskim obowiązywały:

1) Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”⁹, w której w zakładce *Turystyka i rekreacja* wskazano m.in. na szlaki tematyczne, w tym SZT. W ramach celu operacyjnego:

- B.2. Aktywny mieszkaniec, zawarto m.in. zapis o promowaniu, upowszechnianiu i ochronie dziedzictwa kulturowego.
- D.2. Aktywna współpraca z otoczeniem i kreowanie silnej marki regionu, zawarto m.in. zapisy o organizacji flagowych wydarzeń biznesowych, naukowych, sportowych, kulturalnych promujących województwo i wykorzystujących unikatowe atuty regionu oraz o ochronie, promocji oraz podnoszeniu atrakcyjności miejsc i obiektów o wartości historycznej, symbolicznej, architektonicznej, przyrodniczej, stanowiących „wizytówki” regionu.

W ramach ww. Strategii opracowano przedsięwzięcie *Turystyczne śląskie*, w którym wskazano m.in. na: Popularyzację rozpoznawalności i dalszy rozwój marki SZT i Szlaku Orlich Gniazd oraz upowszechnienie wiedzy na temat unikalnej wartości historycznej i kulturowej Podziemi Tarnogórskich wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Zamierzony do osiągnięcia cel to budowanie pozytywnego wizerunku i podniesienie atrakcyjności turystycznej województwa.

(akta kontroli str. 3-8)

W okresie wcześniejszym obowiązywała Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”¹⁰, w której, w zakładce *Turystyka* wskazano m.in. na atrakcję turystyczną w środkowej części województwa, jaką są zabytki dawnej techniki oraz wiele zabytków architektury i budownictwa. W ramach celu strategicznego:

- A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki i potencjały, zawarto m.in. zapis o wsparciu rozwoju przedsiębiorczości w obszarze turystyki oraz usług wolnego czasu wykorzystujących atrakcje i potencjały lokalne.
- D.2. Atrakcyjny wizerunek województwa śląskiego, zawarto m.in. organizację flagowych wydarzeń biznesowych, naukowych, sportowych, kulturalnych promujących województwo i wykorzystujących wyjątkowe atuty regionu, promocję miejsc i obiektów o wartości historycznej, symbolicznej, architektonicznej, przyrodniczej oraz wspieranie rozwoju instytucji i infrastruktury (kulturalnych, naukowych, biznesowych, w tym wystawienniczych, sportowych, społecznych, religijnych) tworzących markę województwa śląskiego.

(akta kontroli str. 9-12)

⁸ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana, jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁹ Stanowiąca załącznik do uchwały nr VI/24/1/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 19 października 2020 r. (<https://www.slaskie.pl/content/strategia-rozwoju-województwa-slaskiego-slaskie-2030>).

¹⁰ Stanowiąca załącznik do uchwały Nr IV/38/2/2013 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 1 lipca 2013 r. (https://www.slaskie.pl/content/1372921202_2013-07-04).

2) Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+¹¹ zawierający zapisy dotyczące obszarów ochrony krajobrazów kulturowych wraz ze sporządzoną mapą prezentującą ww. obszary, który został uzgodniony ze Śląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Katowicach¹² i od daty uchwalenia nie był zmieniany. W kwietniu 2019 r. przystąpiono do sporządzania zmiany Planu 2020+ i przedłożono projekt tej zmiany Wojewódzkiemu KZ, zalecenia Wojewódzkiego KZ z zakresu obiektów przemysłu i techniki zostały uwzględnione w sporządzanym projekcie zmiany Planu 2020+¹³.

(akta kontroli str. 13-34)

3) Strategia Rozwoju Kultury w Województwie Śląskim na lata 2006-2020¹⁴ - dokument zawierający cele strategiczne oraz kierunki działań w obszarze kultury w województwie śląskim. W ramach punktu Infrastruktura, oferta oraz uczestnictwo w kulturze, jeden z podpunktów dedykowany był zabytkom, w tym zabytkom techniki oraz zabytkowym obiektom przemysłowym. Zwrócono uwagę, że 11% wszystkich polskich zabytków o charakterze przemysłowym znajdowało się w województwie śląskim oraz że zabytki w województwie cechował zły stan techniczny. Jedynie 9% obiektów zabytkowych nie wymagało remontu. Był to wynik gorszy niż średnia krajowa wynosząca 10%. Odsetek obiektów zabytkowych, w których konieczne było wykonanie remontu kapitalnego, był także większy niż średnia w Polsce i wynosił 33%.

Kierownik Referatu finansów, inwestycji i remontów w Departamencie Kultury poinformował, że: *trwają prace nad dokumentem „Strategiczne obszary kultury województwa śląskiego do 2030 roku”. Zgodnie ze statutem za te działania odpowiedzialny jest Instytut Myśli Polskiej im. Wojciecha Korfańskiego. Obecnie Instytut opracowuje kompletną procedurę badawczą, która pomoże w zebraniu opinii dyrektorów instytucji kultury, dla których organizatorem lub współorganizatorem jest Województwo Śląskie na temat projektów miękkich oraz infrastrukturalnych, mających kluczowe znaczenie dla realizacji celów rozwoju obszarów kultury Województwa Śląskiego do roku 2030.*

(akta kontroli str. 35-41)

4) Program Rozwoju Turystyki w Województwie Śląskim 2020+¹⁵, w którym wskazano, że w województwie śląskim wyjątkowym i wyróżniającym na tle kraju dziedzictwem kulturowym były obiekty związane z industrialną przeszłością regionu. Jako jeden z projektów wskazano dalszy rozwój SZT poprzez modyfikację rynku, produktu i elementów marketingu-mix, rewitalizację zabytkowej kolei wąskotorowej w Gminach Kuźnia Raciborska, Rybnik, Pilchowice na odcinku Pilchowice – Rudy – Rybnik Stodoły.

(akta kontroli str. 42-46)

1.2. W okresie objętym kontrolą w województwie śląskim obowiązywał *Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Śląskim na lata 2018-2021*¹⁶. Zgodnie z jego treścią opiece podlegały, bez względu na stan zachowania, zabytki

¹¹ Stanowiący załącznik do uchwały nr VI/26/2/2016 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 29 sierpnia 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Śl. Z 13.09.2016 r., poz. 4619), dalej: „Plan 2020+”.

¹² Dalej: „Wojewódzki KZ”.

¹³ Uchwała Nr VI/5/3/2019 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 4 lutego 2019 r. w sprawie zmiany Planu Zagospodarowania przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+ (https://bip.slaskie.pl/sejmik_województwa/sesje_sejmiku/uchwały/uchwała-sejmiku-nr-vi-5-3-2019-z-dnia-2019-02-04.html#)

¹⁴ Przyjęta przez Sejmik Województwa Śląskiego Uchwałą nr II/51/1/2006 z 28 sierpnia 2006 r. (<https://www.slaskie.pl/content/strategia-rozwoju-kultury>), dalej: „SRK”.

¹⁵ Stanowiący załącznik do Uchwały Nr 2110/222/V/2017 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 17.10.2017 r. (<https://www.slaskie.pl/content/program-rozwoju-turystyki>).

¹⁶ Stanowiący załącznik do uchwały nr VI/50/14/2018 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 19 marca 2018 r., dalej: „WPOnZ”.

nieruchome, będące w szczególności, m.in.: obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi. W rejestrze zabytków dla województwa śląskiego, znajdowało się 195 obiektów budownictwa przemysłowego, z czego 35 było szczególnie zagrożonych.

WPOnZ wymieniał dwa cele strategiczne, w ramach których wyodrębniono cele operacyjne, takie jak:

- 1) Zachowanie dziedzictwa kulturowego i włączenie go w procesy gospodarcze:
 - ustalenie potencjału zasobów zabytkowych województwa,
 - budowa systemu zarządzania zabytkami województwa,
 - włączenie zabytków w procesy gospodarcze.
- 2) Kształtowanie pozytywnych postaw społeczeństwa wobec dziedzictwa kulturowego regionu:
 - upowszechnianie wiedzy o zabytkach oraz sposobach opieki nad zabytkami,
 - aktywizacja społeczności lokalnych na rzecz opieki nad zabytkami.

W ramach typów projektu realizowanych w obrębie działania Dziedzictwo kulturowe w WPOnZ wskazano na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (rejestr zabytków A) z wyłączeniem cmentarzy, parków i innych form zaprojektowanej zieleni. Drugim typem projektu były prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach na Szlaku Zabytków Techniki, z wyłączeniem zabytków ruchomych i form zaprojektowanej zieleni. W ramach wymienionych typów projektu, wsparcie było udzielane dla obiektów przeznaczonych na cele kulturalne. W zakresie osi priorytetowej szczególnym wsparciem zostało objęte miasto Bytom ze względu na „koncentrację negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych”. W Załączniku 1 do WPOnZ o nazwie „Charakterystyka zabytków nieruchomych województwa śląskiego oraz czynniki wpływające na kształtowanie się krajobrazu kulturowego regionu” wyodrębniono osobny punkt poświęcony zabytkom techniki. Natomiast w Załączniku 2 „Szlaki kulturowe” scharakteryzowano Szlak Zabytków Techniki Województwa Śląskiego.

Obowiązujący WPOnZ został uzgodniony (pozytywnie zaopiniowany) ze Śląskim Wojewódzkim KZ.

W okresie wcześniejszym funkcjonował Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Śląskim na lata 2014-2017¹⁷.

(akta kontroli str. 47-63, 64-67)

1.3. Sprawozdanie z realizacji Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Śląskim na lata 2018-2019 (za lata 2018-2019) zostało sporządzone w maju 2020 r., było przedmiotem obrad sesji Sejmiku Województwa Śląskiego w sierpniu 2020 r. oraz zostało przekazane Wojewódzkiemu KZ.

(akta kontroli str. 68-73)

Z treści sprawozdania wynika, że w latach 2018-2019 w konkursach na zadania publiczne województwa Śląskiego na cele związane z ochroną i opieką nad zabytkami udzielono dofinansowania w wysokości ponad 5,2 mln zł¹⁸, z tego na otwarty konkurs ofert na zadania publiczne województwa śląskiego w dziedzinie:

- upowszechniania dziedzictwa przemysłowego przeznaczono kwotę 686 tys. zł¹⁹, (tj. 13,19% całkowitego dofinansowania);

¹⁷ Przyjęty uchwałą nr IV/48/7/2014 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 10 marca 2014 r. (<https://www.slaskie.pl/content/wojewodzki-program-opieki-nad-zabytkami-w-wojewodztwie-slaskim>).

¹⁸ Źródło: Sprawozdanie z realizacji Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w woj. Śląskim na lata 2018-2021 za lata 2018-2019, str. 15-16, 19, 30.

¹⁹ Industriada 586 tys. zł, obiekty UNESCO 100 tys. zł

- wzmocnienia współpracy sieciowej na SZT przeznaczono kwotę 100 tys. zł²⁰, (tj. 1,92% całkowitego dofinansowania).

Imprezą o zasięgu międzynarodowym i regionalnym, popularyzującą zabytki techniki, była INDUSTRIADA²¹. Zarówno w 2018 r., jak i w 2019 r. INDUSTRIADA odbyła się w 44 obiektach położonych w 25 miastach, gdzie w zorganizowanych wydarzeniach wzięło udział odpowiednio blisko 100,0 tys. uczestników w 2018 r. i ponad 100,0 tys. w 2019 r.

Popularyzacją problematyki ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w skali województwa zajmował się Regionalny Instytut Kultury w Katowicach (obecnie Instytut Myśli Polskiej im. W. Korfańskiego), dla którego było to jedno z działań statutowych. Instytut organizował różne wydarzenia, konferencje naukowe, warsztaty, szkolenia oraz przygotowywał wydawnictwa.

W Aneksie nr 2 do ww. sprawozdania opisana była geneza powstania SZT oraz liczba zabytków wchodzących w jego skład na koniec 2019 r., tj. 41 obiektów, reprezentujących branżę górniczą, kolejową, hutniczą, spożywczą i inne, a także osiedla i kolonie robotnicze.

(akta kontroli str. 74-126)

1.4. W okresie objętym kontrolą Urząd Marszałkowski nie był właścicielem żadnego zabytku techniki.

(akta kontroli str. 127-128)

1.5. W celu popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytkach techniki z terenu województwa oraz ich znaczeniu dla historii i kultury Zarząd Województwa Śląskiego organizował otwarte konkursy ofert na zadania publiczne Województwa Śląskiego w dziedzinach: wzmocnienia współpracy sieciowej na SZT, upowszechniania wiedzy o dziedzictwie przemysłowym regionu, w tym o obiektach wpisanych na listę światowego dziedzictwa UNESCO, a także przyznawał dotacje dla instytucji kultury, dla których samorząd Województwa Śląskiego jest organizatorem lub współorganizatorem. W latach 2018-2019 wydatkowano na ww. działania łącznie 2 821,5 tys. zł, z tego: w 2018 r. 1 416,3 tys. zł i w 2019 r. 1 405,2 tys. zł.

Dyrektor Departamentu Kultury²² wyjaśniła, że w celu mierzenia efektów podjętych działań w latach 2017-2019 w zakresie popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytkach techniki badano frekwencję w zabytkach techniki, które należały do SZT. Natomiast odnośnie do zadań dofinansowanych w otwartych konkursach ofert, zadania te realizowane były zgodnie z określonymi w ofercie celami i zakładanymi rezultatami realizacji zadania publicznego.

(akta kontroli str. 129, 130-173, 491-492, 495)

W latach 2020 i 2021 Departament KL ogłosił otwarty konkurs ofert na zadania publiczne Województwa Śląskiego w dziedzinie upowszechniania dziedzictwa przemysłowego. Dyrektor Departamentu KL poinformowała, że w 2020 roku ze względu na epidemię SARS-CoV-2 Zarząd Województwa unieważnił ww. konkurs, natomiast w 2021 r. nie wpłynęła żadna oferta.

(akta kontroli str. 491-492, 495)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

²⁰ Cała kwota została wydatkowana na wycieczki, rajdy i gry.

²¹ Święto Szlaku Zabytków Techniki, odbywające się co roku w czerwcu w obiektach należących do SZT oraz w tzw. obiektach zaprzyjaźnionych wybieranych corocznie w ramach konkursu organizowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego.

²² Dalej: „Departamentu KL”

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze.

2. Finansowanie ochrony i opieki nad zabytkami techniki

2.1. W latach 2018 – 2021 (I półrocze) z budżetu Województwa Śląskiego wydatkowano na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego²³ środki w wysokości²⁴, odpowiednio: 163,4 mln zł, 185,8 mln zł, 205,1 mln zł, 95,7 mln zł, z czego na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami²⁵, odpowiednio w wysokości²⁶: 3,3 mln zł, 3,9 mln zł, 4,8 mln zł, 2,4 mln zł, co stanowiło, odpowiednio: 2,0%, 2,1%, 2,3%, 2,5% ogólnych kwot przeznaczonych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego. W ww. okresie nie wydatkowano kwot z przeznaczeniem na finansowanie zadań dotyczących zabytków techniki.

(akta kontroli str. 174-191)

2.2. W okresie objętym kontrolą obowiązywał Regulamin określający zasady udzielania dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków województwa śląskiego²⁷. Uchwała została opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego oraz na BIP Urzędu Marszałkowskiego.²⁸

W latach 2018-2021 (I półrocze) do Zarządu Województwa Śląskiego wpłynęły, odpowiednio: 55, 66, 38 i 33 wnioski o udzielenie dotacji na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, z tego jeden wniosek, złożony w 2019 r., dotyczył zabytku techniki.

(akta kontroli str. 192)

Ww. wniosek (oferta wstępna o udzielenie dotacji) został złożony w lutym 2019 r. przez Fundację EC Generator²⁹ na projekt: *Powstrzymanie procesu destrukcji substancji zabytku zespołu zabudowy elektrociepłowni Szombierki w Bytomiu, poprzez wykonanie pilnych prac remontowych i zabezpieczających*. Po poddaniu oferty ocenie formalnej w maju 2019 r. zaproszono oferenta do złożenia wniosku o udzielenie dotacji w II etapie konkursu. W maju 2019 r. Fundacja EC złożyła wniosek o udzielenie dotacji w kwocie 97,5 tys. zł. Sejmik Województwa Śląskiego przyznał Fundacji EC dotację³⁰ w wysokości 20,0 tys. zł, a w piśmie z 2 lipca 2019 r. poinformowano wnioskodawcę o warunkach jej przekazania. W kolejnych miesiącach (do listopada 2019 r.) wielokrotnie wzywano (telefonicznie, mailowo, pisemnie) Fundację EC do uzupełnienia dokumentacji. W wyznaczonym terminie wymagane dokumenty nie zostały dostarczone do Urzędu, a wniosek o dotację pozostawiono bez rozpatrzenia, zgodnie z § 7 pkt 1 i 2 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym

²³ Dział 921 wg Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów i wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (Dz. U. z 2014, poz. 1053)

²⁴ W tym kwoty w wysokości odpowiednio: 989,1 tys. zł., 3 729,6 tys. zł., 3 010,6 tys. zł., 1 727,9 tys. zł. pochodziły ze środków UE.

²⁵ Rozdział 92120 Rozporządzenia wskazanego w przypisie powyżej.

²⁶ W tym kwoty w wysokości odpowiednio: 1,6 tys. zł, 1 350,9 tys. zł, 306,1 tys. zł, 0,0 zł pochodziły ze środków UE.

²⁷ Stanowiący załącznik do Uchwały nr V/27/4/2016 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 19 września 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Śl. z 26.09.2016, poz. 4783).

²⁸ <http://dzienniki.slaskie.eu/legalact/2016/4783/>, https://archiwum-bip.slaskie.pl/index.php?grupa=40&id_menu=217&id=82923

²⁹ Dalej: „Fundacja EC”.

³⁰ Uchwałą Nr VI/10/11/2019 z dnia 24 czerwca 2019 r.

na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków³¹.

(akta kontroli str. 193-328)

2.3. Zarząd Województwa Śląskiego w latach 2018-2020 zawarł odpowiednio: 22³², 22 i 18 umów o udzielenie dotacji na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, odpowiednio łącznie na kwoty: 685,0 tys. zł, 919,0 tys. zł, 500,0 tys. zł, żadna z nich nie dotyczyła zabytku techniki. W roku 2021 do Zarządu Województwa wpłynęły 33 wnioski o udzielenie dotacji, 27 z nich zostało załatwionych pozytywnie, tj. rekomendowano je do udziału w II etapie konkursu, a 6 zostało załatwionych negatywnie. Na dzień zakończenia kontroli procedura zawierania umów była w trakcie procedowania.

(akta kontroli str. 192, 339)

2.4. W okresie objętym kontrolą w Urzędzie sporządzano wykazy udzielonych dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków województwa śląskiego, przy wykorzystaniu programu komputerowego. Nadto, listy projektów wspartych w ramach otwartych konkursów na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane w latach 2018-2020 przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków województwa śląskiego stanowiły załączniki do uchwał Sejmiku Województwa Śląskiego, które zostały opublikowane w BIP Urzędu Marszałkowskiego.

(akta kontroli str. 331-338, 571-573)

Urząd poinformował uprawnione organy³³ o udzielonych w latach 2018-2020 dotacjach na prace konserwatorskie.

(akta kontroli str. 339-350)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze.

OBSZAR

3. Zarządzanie Szlakiem Zabytków Techniki Województwa Śląskiego

Opis stanu
faktycznego

3.1. Szlak Zabytków Techniki został utworzony uchwałą Zarządu Województwa Śląskiego nr 1153/268/II/2005 z dnia 21 czerwca 2005 r. Do końca 2019 r. koordynowany był przez Województwo Śląskie – Zarządcę Szlaku. Decyzją Zarządu Województwa Śląskiego z 22 stycznia 2020 r.³⁴ realizacja zadania dotycząca zarządzania SZT, w tym organizacji dorocznego święta SZT – INDUSTRIADY została powierzona Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze – instytucji kultury Województwa Śląskiego.

Działania podejmowane w Urzędzie w zakresie monitoringu funkcjonowania SZT w okresie, kiedy Urząd Marszałkowski był Operatorem SZT, realizowane były

³¹ Dz. U. z 2017 poz. 1674, ze zm.

³² Jedna umowa została rozwiązana, na prośbę beneficjenta.

³³ Tj. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz przedstawicieli Jednostek Samorządu Terytorialnego.

³⁴ Uchwała nr 72/97/VI/2020 z dnia 22 stycznia 2020 r.

(https://bip.slaskie.pl/samorzad_województwa/zarząd_województwa/uchwały_zarządu/uchwała-zarządu-nr-72-97-vi-2020-z-dnia-2020-01-22.html).

w oparciu o zapisy Regulaminu SZT z 2015 r. oraz umów o współpracy w ramach SZT, które regulowały wzajemne zobowiązania Stron, w tym standardy wynikające ze współpracy w ramach sieci. Realizacja zadań dot. SZT została powierzona Referatowi promocji dziedzictwa industrialnego (KL-RPI). Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektora Departamentu Kultury: *działania te polegały na weryfikacji wypełniania obowiązków umownych i spełniania standardów określonych dla obiektów należących do SZT, opisanych szczegółowo w Załączniku nr 1 do umów o współpracy w ramach Szlaku Zabytków Techniki województwa śląskiego. W tym celu (...) realizowano audyty w obiektach wchodzących w skład szlaku. (...). Ponadto utrzymywano bieżący kontakt z przedstawicielami obiektów należących do SZT poprzez platformę komunikacji wewnętrznej SZTYgar, wiadomości email, spotkania organizacyjne oraz szkolenia. Zgodnie z zapisami Załącznika nr 1 do umów o współpracy w ramach Szlaku Zabytków Techniki województwa śląskiego obiekty należące do Szlaku zobowiązane były do corocznego przekazywania Zarządcy SZT informacji o frekwencji w Obiektach SZT. Dalej Dyrektor wyjaśniła, że zgodnie z zapisami ww. Załącznika nr 1 obiekty należące do Szlaku zobowiązane były do m.in. bieżącego przekazywania Zarządcy SZT informacji o podejmowanych działaniach promocyjnych związanych z funkcjonowaniem obiektu SZT oraz odbywających się w obiekcie SZT wydarzeniach, w tym tekstów, zdjęć, nagrań i materiałów graficznych dokumentujących wydarzenia. (...) Informacje na temat SZT, obiektów SZT i wydarzeń organizowanych przez obiekty SZT zamieszczane były w serwisie internetowym – zabytkotechniki.pl, w mediach społecznościowych, a także w promocyjnych materiałach drukowanych.*

(akta kontroli str. 353-354, 356-368, 370-377, 492, 495, 556-567)

3.2. Działania w zakresie organizacji i koordynacji promocji SZT, w tym organizacji Święta SZT – INDUSTRIADY obejmowały:

- implementację identyfikacji wizualnej SZT oraz jego produktów – w tym INDUSTRIADY,
- opracowanie idei i motywu przewodniego kolejnych edycji festiwalu INDUSTRIADA, a także przeprowadzenie każdego roku postępowań przetargowych na zakup mediów na potrzeby promocji festiwalu INDUSTRIADA i przeprowadzenie wybranych działań organizacyjnych i promocyjnych związanych z festiwalem INDUSTRIADA,
- opracowanie i druk materiałów promocyjnych SZT i jego święta,
- współpracę z instytucjami kultury woj. śląskiego w zakresie promocji SZT,
- promocję SZT i festiwalu INDUSTRIADA podczas wydarzeń promocyjnych, targów turystycznych,
- nawiązanie współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa,
- przeprowadzanie otwartych konkursów ofert na zadania publiczne Województwa Śląskiego w dziedzinie wzmocnienia współpracy sieciowej na SZT oraz w dziedzinie upowszechniania dziedzictwa przemysłowego.

Informacje na temat działalności SZT publikowano w serwisach internetowych³⁵ i w mediach społecznościowych³⁶, w materiałach drukowanych, w serwisie internetowym Województwa Śląskiego³⁷ oraz na portalach internetowych Śląskiej Organizacji Turystycznej, w BIP Samorządu Województwa Śląskiego, w raporcie ze zrealizowanych działań na rzecz SZT, na platformie komunikacji wewnętrznej

³⁵ zabytkotechniki.pl, industriada.pl

³⁶ Facebook i Instagram

³⁷ slaskie.pl

SZTygar, w materiałach prasowych dystrybuowanych na konferencjach prasowych poświęconych SZT i INDUSTRIADZIE.

W okresie objętym kontrolą wdrożono następujące nowe produkty: w 2018 r. zainaugurowano działanie platformy komunikacji wewnętrznej SZTygar, a w 2019 r. rozszerzono formułę INDUSTRIADY o dodatkowy dzień, tzw. „niedzielę u przemysłowca”. Uczestnicy mogli dodatkowo odwiedzić siedem obiektów pałacowych związanych z historią industrializacji. Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektora Departamentu KL wpłynęło to na wzrost frekwencji w obiektach należących do SZT oraz wzrost liczby uczestników INDUSTRIADY.

W okresie objętym kontrolą przeprowadzono następujące szkolenia i seminaria dla przedstawicieli obiektów SZT: w 2018 r. czerwiec – Ewaluacja festiwalu INDUSTRIADA 2018 (59 osób), październik – Szkolenie z obsługi klienta dla pracowników obiektów SZT (43 osoby) i Motyw przewodni INDUSTRIADY 2019 (42 osoby), w 2019 r. w lutym - Spotkanie organizacyjne INDUSTRIADY 2019 (52 osoby), Spotkanie organizacyjne „Niedziela u przemysłowca” (11 osób), czerwiec – Ewaluacja festiwalu INDUSTRIADA 2019 (57 osób), październik - Motyw przewodni INDUSTRIADY 2020, współpraca i obsługa osób z niepełnosprawnościami w obiektach kultury i turystyki (35 osób).

(akta kontroli str. 351, 354-355, 492, 495)

W latach 2018-2019 Urząd na działania promocyjne na rzecz SZT poniósł nakłady w wysokości, odpowiednio: 596,6 tys. zł i 313,7 tys. zł.

W 2018 r. na poniesione nakłady składały się dwa wydatki – dot. zakupu mediów na potrzeby promocji festiwalu INDUSTRIADA (tj.: zakupu powierzchni reklamowej w Internecie, prasie, tablicach wielkoformatowych, czasu antenowego w radiu i telewizji, badań konsumenckich w zakresie skuteczności i efektywności ww. działań) oraz przeprowadzenia wybranych działań organizacyjnych i promocyjnych związanych z ww. festiwalem.

W 2019 r. na poniesione nakłady składały się trzy wydatki, z tego dwa największe wyniosły odpowiednio 209,0 tys. zł i 104,5 tys. zł i dotyczyły analogicznych zamówień jak w roku poprzednim. Ww. zamówienia zostały zrealizowane w formie przetargu nieograniczonego. Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektora Departamentu KL, dzięki poniesionym wydatkom na działalność promocyjną osiągnięto wzrost frekwencji uczestników podczas festiwalu oraz w obiektach należących do SZT, wzrost liczby komunikatów medialnych dotyczących SZT i INDUSTRIADY, wzrost stopnia znajomości marki INDUSTRIADA oraz wzrost pozytywnych ocen festiwalu wśród jego uczestników.

(akta kontroli str. 378-443)

3.3. Wszelkie działania promocyjne wymienione powyżej podejmowane przez Operatora SZT, jak i przez same obiekty, przelożyły się na wzrost liczby osób korzystających w ciągu roku z oferty SZT. W 2017 r. frekwencja w obiektach SZT wyniosła 938 339 osób, w 2018 r. było to 1 195 277 osób, a w 2019 r. 1 231 630 zwiedzających. W porównaniu roku 2018 do 2017 nastąpił wzrost odwiedzających o 27,38%, a w porównaniu roku 2019 do 2018 wzrost wyniósł 3,04%. W celu wzrostu zainteresowania nabywców poprzez podnoszenie jakości produktu oraz modyfikację elementów marketingu MIX podejmowano następujące działania:

- organizację konkursu „Podrózuj Szlakiem Zabytków Techniki”, którego celem było zachęcenie turystów do skorzystania z oferty (odwiedzenia) co najmniej 10 obiektów znajdujących się na SZT i do czynnego zwiedzania regionu,
- organizację INDUSTRIADY,

- realizację Programu Rabatowego skierowanego do wszystkich osób indywidualnych i grup zorganizowanych³⁸,
- wydanie przewodnika po SZT,
- wydanie książeczki edukacyjnej „Młodzi Odkrywcy na Szlaku” prezentującej dawną i obecną aktywność wybranych obiektów SZT. Publikacja była adresowana do dzieci w wieku wczesnoszkolnym,
- bieżące utrzymanie i aktualizacja systemu identyfikacji wizualnej SZT w obiektach Szlaku,
- bieżące utrzymanie i aktualizacja treści w serwisach internetowych i mediach społecznościowych Szlaku,
- poszerzenie zasięgu działań promocyjnych o woj. małopolskie i mazowieckie, promocja Szlaku w Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie podczas Nocy Muzeów. Nawiązanie współpracy z Narodowym Instytutem Dziedzictwa w Warszawie,
- sprzedaż gadżetów promocyjnych SZT podczas wydarzeń promocyjnych oraz w INDU sklepie,
- bieżąca wymiana doświadczeń w zakresie zarządzania dziedzictwem przemysłowym w ramach Europejskiego Szlaku Dziedzictwa Przemysłowego ERIH, którego Województwo Śląskie jest członkiem.

(akta kontroli str. 351-355, 369)

W grudniu 2019 r. sporządzono Raport monitoringowy z realizacji Programu Rozwoju Turystyki w Województwie Śląskim 2020+, o którym mowa w pkt. 1.1. Odnośnie SZT wskaźnikami dla zdefiniowanego produktu były: liczba osób korzystających z oferty SZT, która w 2018 r. osiągnęła wartość 1,2 mln odwiedzających oraz liczba nowych subszlaków na SZT, w 2019 wskazano jeden Szlak: „Miasto Gwarków i Szlak Srebra i Wody w Tarnowskich Górach, Bytomiu i Zbrosławicach”.

(akta kontroli str. 444-449, 574-578)

W trakcie trwania kontroli Dyrektor Departamentu KL wyjaśniła, że: *Wydział Kultury organizował otwarty konkurs ofert na zadania publiczne Województwa Śląskiego w dziedzinie wzmocnienia współpracy sieciowej na Szlaku Zabytków Techniki, na zadania, których celem były różnorodne działania w więcej niż jednym obiekcie SZT, wzmocniające współpracę na Szlaku, a w efekcie tworzenie subszlaków i subtras zwiedzania. Do najważniejszych subszlaków, które powstały w ramach ww. konkursów należą: Srebrny pociąg (łączy 3 obiekty znajdujące się na trasie Górnośląskich Kolei Wąskotorowych) i INDUrajd (obejmujący co najmniej 3 obiekty) czy festiwal „Istota Giesche” (skupiający obiekty związane z osobą G. Giesche.*

(akta kontroli str. 492, 496)

3.4. W okresie objętym kontrolą do Zarządcy SZT wpłynął jeden wniosek o przystąpienie do SZT, złożony (w czerwcu 2019 r.) przez Gminę Kamienica Polska i dotyczył Muzeum Regionalnego w Kamienicy Polskiej. W lipcu 2019 r. wystosowano do ww. Gminy pismo informujące o procedurze aplikowania do SZT³⁹ oraz zachęcające do udziału w pierwszej kolejności w konkursie o tytuł „Obiektu zaprzyjaźnionego INDUSTRIADY.

(akta kontroli str. 450-453)

³⁸ Kto odwiedził jeden obiekt, otrzymywał 20% zniżki przy zakupie biletu w kolejnym obiekcie biorącym udział w Programie.

³⁹ Przystąpienie obiektów do SZT szczegółowo określa § 5 Regulaminu Funkcjonowania SZT.

3.5. Zgodnie z aktualnie obowiązującym Regulaminem funkcjonowania Szlaku Zabytków Techniki województwa śląskiego⁴⁰ oraz wcześniejszym (Regulaminem SZT z 2015 r.): *W celu weryfikacji spełniania kryteriów minimalnych, wypełniania obowiązków umownych, a także nadawania obiektom kategorii „Gwiazda Techniki” Operator SZT nie rzadziej, niż co 3 lata (licząc od dnia wejścia w życie niniejszego Regulaminu) realizować będzie audyty w obiektach wchodzących w skład Szlaku.*

(akta kontroli str. 370-377, 454-460)

Ostatni audyt miał miejsce w okresie od września do listopada 2019 r. Został przeprowadzony przez Regionalny Instytut Kultury w Katowicach.

(akta kontroli str. 461-473)

Urząd nie dochował terminu przeprowadzenia audytu w obiektach wchodzących w skład SZT wg stanu na dzień 27 października 2015 r., tj. wejścia w życie Regulaminu SZT z 2015 r., o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W trakcie audytu z 2019 r. przeprowadzono oględziny 41 obiektów, audyt przeprowadzono w 40 obiektach⁴¹, z czego 39 (tj. 97,5%) uzyskało więcej niż wymagane min. 41 punktów, a jeden obiekt (Bytom – Elektrociepłownia Szombierki) uzyskał 35 pkt. Ponadto stwierdzono, że 38 obiektów spełniało minimalne kryteria określone w § 4 pkt 6 Regulaminu SZT. W przypadku pozostałych dwóch obiektów największe wątpliwości budziły:

- Elektrociepłownia Szombierki w Bytomiu - z uwagi na stan techniczny obiektu oraz jego ograniczoną dostępność (tylko „w momencie uformowania się grupy na Facebooku”),
- Muzeum Produkcji Zapalek w Częstochowie - z uwagi na stan techniczny obiektu, szczególnie podłóg w miejscach obsługi turystów – kasa i pomieszczenia przyległe.

(akta kontroli str. 465-466)

W czasie przeprowadzania audytu dwa obiekty posiadały kategorię obiektu „obiekt w zagrożeniu”:

- Elektrociepłownia Szombierki w Bytomiu - w trakcie audytu obiekt przedstawił program naprawczy zgodnie z § 6 pkt 7 Regulaminu SZT z 2015 r., jednak jego wdrożenie było uwarunkowane pozyskaniem przez właściciela środków finansowych, których nie otrzymał. Na chwilę przeprowadzania audytu w obiekcie były prowadzone jedynie doraźne, bieżące prace remontowe w minimalnym zakresie. Właściciel został poproszony o przedstawienie Urzędowi Marszałkowskiemu pisemnych wyjaśnień dot. braku wdrożenia programu naprawczego, jednak takich wyjaśnień nie przedłożył,
- Kolonia Robotnicza Ficus w Rudzie Śląskiej - w trakcie audytu zgodnie z § 6 pkt 7 Regulaminu SZT z 2015 r. obiekt przedstawił i wdrażał program naprawczy (remont budynku nr 24 na terenie kolonii z przeznaczeniem na miejsce obsługi turystów oraz na miejsce ekspozycji), wezwano właściciela obiektu do przedstawienia pisemnego wyjaśnienia dot. przedłużającego się wdrażania programu naprawczego, po otrzymaniu tych wyjaśnień, zgodnie z § 6 pkt 13 Regulaminu SZT z 2015 r., wyrażono zgodę na przedłużenie terminu wdrażania ww. programu do 30 września 2020 r., ze względu na unikatowe walory zespołu.

(akta kontroli str. 466, 474, 568-571)

⁴⁰ Stanowiącym załącznik do Uchwały nr 1612/151/VI/2020 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 22.07.2020 r., dalej: „Regulamin SZT z 2020 r.”

⁴¹ W przypadku Muzeum Drukarstwa w Cieszynie odstąpiono od audytu ze względu na trwający kompleksowy remont budynku muzeum.

W raporcie z audytu zawarto następujące wnioski:

- odnośnie do Muzeum Produkcji Zapalek w Częstochowie – zaproponowano przyznać kategorię „obiekt w zagrożeniu” (ze względu na brak dbałości o obiekt i znaczne odbieganie infrastruktury turystycznej od standardów w pozostałych obiektach,
- odnośnie do Elektrociepłowni Szombierki w Bytomiu – zasugerowano wyłączenie ze SZT,
- odnośnie do Kolonii Robotniczej Ficus w Rudzie Śląskiej – zaproponowano przyjąć wyjaśnienia właściciela obiektu dotyczące przekroczenia terminu realizacji programu naprawczego, wystąpić do Zarządu Województwa o wyrażenie zgody na przedłużenie terminu wdrażania programu naprawczego ze względu na unikatowe walory zespołu⁴², utrzymać kategorię „obiekt w zagrożeniu” do czasu udostępnienia dla ruchu turystycznego wyremontowanego budynku nr 24.

(akta kontroli str. 471-473)

Muzeum Produkcji Zapalek w Częstochowie nie otrzymało kategorii „obiekt w zagrożeniu”, gdyż – jak wyjaśniła Dyrektor Wydziału Kultury - liczba uzyskanych w trakcie audytu punktów nie kwalifikowała obiektu do tej kategorii, prowadzono natomiast korespondencję z Prezesem Muzeum celem wyjaśnienia stwierdzonych uchybień.

(akta kontroli str. 485-486, 572)

W związku z wynikami ww. audytu, uchwałą Zarządu nr 74/97/VI/2020 z dnia 22 stycznia 2020 r. nastąpiło wyłączenie ze SZT Elektrociepłowni Szombierki w Bytomiu, a właściciel obiektu został poinformowany o rozwiązaniu - z dniem 1 lutego 2020 r. - umowy o współpracy w ramach SZT⁴³.

(akta kontroli str. 477-480)

Odnośnie Elektrociepłowni Szombierki Dyrektor KL udzieliła następujących wyjaśnień:

Zarządzeniem Marszałka⁴⁴ powołano zespół roboczy ds. wypracowania możliwości zagospodarowania byłej Elektrociepłowni Szombierki w Bytomiu, którego celem było wypracowanie koncepcji zagospodarowania i dalszego funkcjonowania obiektu (...) w zakresie nadania jej nowych funkcji, rozpoznania możliwych źródeł finansowania oraz pozyskania partnerów zewnętrznych. Pracami Zespołu kierował Pan Henryk Mercik, członek Zarządu Województwa Śląskiego. Grupę współtworzyli przedstawiciele samorządu miasta Bytomia, Spółki Fortum – właściciela EC Szombierki, strona społeczna poprzez przedstawicieli Stowarzyszenia „Miasto dla Mieszkańców” oraz pracownicy Urzędu (...).

Zespół odbył dwa posiedzenia w dn. 13 listopada i 16 grudnia 2015 r. Podczas pierwszego posiedzenia z dn. 13 listopada 2015 r. dokonano następujących ustaleń:

1. Spółka Fortum poinformowała, że nie jest zainteresowana utrzymaniem obiektu, w którym nie będzie prowadzić działalności produkcyjnej i zamierza go zbyć oraz że w tej sprawie zwróciło się do niej czterech oferentów.

2. Miasto Bytom wykluczyło możliwość przejęcia obiektu na własność. Nie posiadało również środków na sfinansowanie w EC Szombierki nowej inwestycji oraz jej utrzymywanie w kolejnych latach. Dotyczyło to również sytuacji przystania

⁴² Jedno z najstarszych osiedli robotniczych, budynki o unikatowym na Śląsku charakterze – wybudowane z piaskowca.

⁴³ Nr 365/KL/2017 z dnia 17 lutego 2017 r. zawartej przez Zarząd Województwa Śląskiego ze Spółką Akcyjną „Rezonator” w Gliwicach.

⁴⁴ Nr 27/2015 z dnia 30 października 2015 r.

na korzystną ofertę przedstawioną przez Spółkę Fortum w postaci przekazania budynku po obrysie za symboliczne 100 zł.

3. Przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego zwrócili uwagę, że obiekt jest niezwykle istotny z punktu widzenia zachowania dziedzictwa industrialnego. Wtedy obiekt należał wprawdzie do SZT, ale nie spełniał podstawowego kryterium – dostępności dla zwiedzających. Poproszono o pełną dokumentację obrazującą stan zachowania budynku.

4. Strona społeczna pozytywnie odniosła się do powołania zespołu i zadeklarowała wsparcie jego prac.

Podczas drugiego spotkania z 16 grudnia 2015 r. ustalono, co następuje:

1. Spółka Fortum przekazała pełną dokumentację z inwentaryzacji budowlanej, ekspertyzę techniczną i książkę obiektu budowlanego EC Szombierki. Zgodnie z wystąpieniem pokontrolnym Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków⁴⁵ zobowiązała się do wykonania wszelkich koniecznych prac restauratorskich do 31 maja 2016 roku. Zakomunikowała również, że w związku prowadzonymi inwestycjami będzie prowadziła działalność produkcyjną w tym miejscu do końca sezonu letniego 2016. Nie stało to jednak na przeszkodzie, aby zbyć mienie przed tym okresem. Przedstawiciele Spółki Fortum zadeklarowali, że priorytetem Spółki jest przekazanie obiektu organowi samorządowemu, gdyż to zdaniem jej przedstawicieli jest najlepszym rozwiązaniem dla przyszłości obiektu oraz zachowania jego wartości historycznej i architektonicznej.

2. Miasto Bytom kolejny raz zakomunikowało, że nie posiada środków na przejęcie i zagospodarowanie EC Szombierki. Zadeklarowało jednak, że obiekt ten zostanie dobrze skomunikowany w ramach budowy Bytomskiej Centralnej Trasy Północ-Południe.

3. Przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego zakomunikowali wolę dalszej współpracy poprzez uruchomienie dwustronnych rozmów ze Spółką Fortum, które miały zostać rozpoczęte po przeprowadzeniu konsultacji wewnętrznych w Urzędzie, a Spółka Fortum wyraziła zgodę na kontynuowanie rozmów w tym trybie.

4. Strona społeczna zaoferowała wsparcie w zakresie adaptacji obszaru EC Szombierki dla nowych funkcji.

Sprawozdanie z posiedzeń zespołu oraz rekomendacje zostały przedstawione Marszałkowi Województwa Śląskiego 18.01.2016 r., w wyniku czego wydana została dyspozycja o wprowadzeniu tematu pod obrady Zarządu Województwa w lutym 2016 r. Fortum S.A. w korespondencji z dn. 19.02.2016 r. poprosiło o zajęcie ostatecznego stanowiska w sprawie zakupu [przez Województwo Śląskie] obiektu.

Fortum S.A. w korespondencji z dn. 26.02.2016 r. zaprosiło [przedstawicieli Marszałka] na spotkanie z udziałem władz spółki oraz miasta Bytomia w sprawie zbycia obiektów i terenów wchodzących w skład kompleksu w dn. 3.03.2016 r.

Temat EC Szombierki został podjęty przez Zarząd Województwa na posiedzeniu w dn. 23.03.2016 r. Wydział Kultury został zobowiązany do przygotowania koncepcji zagospodarowania obiektu oraz wzoru umowy/porozumienia z Fortum S.A. jak i przedsiębiorcą, który przejąłby obiekt w użytkowanie, a także przeprowadzenia rozmowy z inwestorem.

Fortum S.A. w korespondencji z dn. 20.04.2016 r. (data wpływu: 22.04.2016 r.) poinformowało o przyjęciu rekomendacji Pana Damiana Bartyli, Prezydenta Bytomia, co do podmiotu, który ma przejąć EC Szombierki – Fundacji Generator. W przypadku gdyby samorząd był zainteresowany przejęciem obiektu, poproszono o złożenie wiążącej oferty do 30.04.2016 r.

⁴⁵ Znak K-PT.5180.2.2.2015.

W dn. 4.05.2016 r. w EC Szombierki odbyła się wizja lokalna z udziałem Marszałka Województwa Śląskiego, a prace nad ewentualnym przejęciem obiektu [przez Zarząd Województwa] zostały zintensyfikowane. Na posiedzeniu Zarządu Województwa Śląskiego w dn. 16.05.2016 r. podjęto decyzję o wydatkowaniu środków publicznych na opracowanie analizy możliwości funkcjonalnych dla EC Szombierki na potrzeby rewitalizacji i adaptacji dla celów publicznych. Zadanie to powierzono Regionalnemu Instytutowi Kultury w Katowicach.

Fortum S.A. w korespondencji z dn. 23.06.2016 r. (przesłanej tego dnia drogą mailową) poinformowało, iż Spółka, Prezydent Miasta Bytomia oraz Spółka Akcyjna Rezonator⁴⁶ podpisały porozumienie o sprzedaży EC Szombierki. W piśmie z 23.06.2016 r. do prezesa FORTUM Polska poproszono o ponowne całościowe przeanalizowanie zbycia obiektu. Prośby tej władze Spółki nie wzięły pod uwagę, o czym poinformowano w piśmie z 8.07.2016 r. (data wpływu: 13.07.2016 r.). W związku z tym, że właściciel uniemożliwił specjalistom z Regionalnego Instytutu Kultury przeprowadzenie wizji lokalnej, ówczesny Wydział Kultury drogą e-mailową ponowił prośbę 5.10.2016 r. W odpowiedzi (11.10.2016 r.) Spółka Fortum uznała takie działania za mocno spóźnione i niecelowe, gdyż finalizowano już transakcję sprzedaży.

W odpowiedzi Marszałek skierował do wiceprzewodniczącego Zarządu FORTUM z siedzibą w Finlandii pismo z dn. 21.11.2016 r. Wyrażono w nim zaskoczenie, że koncern zdecydował się sprzedać obiekt podmiotowi, któremu trudno udokumentować sukcesy na polu rewitalizacji oraz który nie wykazał jasno źródeł finansowania remontu zabytkowego obiektu, co stwarzało wielce niepewną przyszłość dla tego zabytku. Pismo pozostało bez odpowiedzi."

Odnośnie do rozmów przedstawicieli Województwa Śląskiego ze Stowarzyszeniem Miłośników Ziemi Tarnogórskiej dot. Zabytkowej Kopalni Srebra i Sztolni Czarnego Pstrąga w Tarnowskich Górach, Dyrektor KL poinformowała, że „Konsultacje w sprawie utworzenia wspólnej instytucji kultury pomiędzy przedstawicielami Województwa Śląskiego, a przedstawicielami Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Tarnogórskiej prowadzone od miesiąca lutego 2021 roku, obejmowały zarówno treść umowy w sprawie utworzenia i prowadzenia wspólnej instytucji kultury, jak i postanowienia statutu tworzonej instytucji.

Mimo wyrażonej przez Województwo Śląskie woli kontynuowania działań, Strony nie doszły w przedmiotowej sprawie do porozumienia.

Województwo Śląskie, jako jednostka samorządu terytorialnego działająca w granicach prawa, nie mogło zaakceptować proponowanych przez Stowarzyszenie, a niezgodnych z obowiązującymi przepisami, rozwiązań. Propozycje Województwa, zostały natomiast negatywnie ocenione przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Tarnogórskiej.

Nie otrzymano od Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Tarnogórskiej żadnego oficjalnego pisma w przedmiotowej sprawie. Wobec powyższego stwierdzono, że prowadzone od lutego 2021 roku konsultacje [należy uznać] za zakończone."

(akta kontroli str. 481-486)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Audyt 34 z 41⁴⁷ (83%) obiektów znajdujących się na Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego został przeprowadzony z opóźnieniem jednego roku w stosunku do terminu określonego w Regulaminie SZT z 2015 r., tj. po upływie czterech, lat licząc od dnia 27 października 2015 r. (kiedy wszedł on w życie).

⁴⁶ Wpisana do KRS 16 czerwca 2016 r.

⁴⁷ Siedem obiektów zostało włączonych do SZT w 2017 r.

Było to niezgodne z treścią § 4 pkt 9 ww. Regulaminu, który wskazuje, że: *W celu weryfikacji spełniania kryteriów minimalnych, wypełniania obowiązków umownych, a także nadawania obiektom kategorii 'Gwiazda techniki' referat KL-RPI nie rzadziej niż co 3 lata (licząc od dnia wejścia w życie niniejszego Regulaminu) realizować będzie audyty w obiektach wchodzących w skład szlaku.*

Odpowiedzialnym za terminowe przeprowadzenie Audytu był Referat promocji dziedzictwa industrialnego, który na dzień przeprowadzenia kontroli był zlikwidowany. Dyrektor Departamentu Kultury wyjaśniła, że: *W 2016 r. został przeprowadzony przez Regionalny Instytut Kultury w Katowicach audyt obiektów aplikujących w skład Szlaku Zabytków Techniki oraz odbyły się wizje lokalne pracowników merytorycznych Wydziału Kultury w trzech obiektach należących do Szlaku Zabytków Techniki, do których było najwięcej zastrzeżeń w raporcie z audytu przeprowadzonego w 2014. (...) W ślad za przygotowanymi rekomendacjami i informacjami przekazanymi przez pracowników merytorycznych Wydziału Kultury Zarząd Województwa Śląskiego podjął decyzje o reorganizacji Szlaku Zabytków Techniki polegającą na włączeniu nowych obiektów i nadaniu trzem obiektom kategorii 'obiekt w zagrożeniu'. Mając na uwadze powyższe, kolejny audyt, tym razem obejmujący wszystkie obiekty należące do sieci został przeprowadzony w 2019 r. (tj. nie rzadziej, niż co 3 lata).*

(akta kontroli str. 487, 489)

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że w treści Regulaminu SZT z 2015 r. wyraźnie wskazano termin, w jakim audyt powinien zostać przeprowadzony, nie zawierając w tym względzie żadnych odstępstw. W dniu wejścia w życie ww. Regulaminu w skład SZT wchodziła określona liczba obiektów i w stosunku do nich audyt powinien zostać przeprowadzony nie później niż trzy lata od tej daty. Powyższe nie stało w sprzeczności z przeprowadzaniem w innym terminie audytu obiektów aplikujących do wejścia w skład SZT. Regulamin nie wskazywał na konieczność przeprowadzania audytów we wszystkich obiektach w tym samym czasie.

Ponadto, Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że zarówno w treści Regulaminu SZT z 2015 r., jak i w kolejnym Regulaminie SZT z 2020 r. w § 4 pkt 9 określono obowiązek przeprowadzania audytów w obiektach wchodzących w skład szlaku nie rzadziej niż co trzy lata (licząc od dnia wejścia w życie danego Regulaminu). Powyższe zapisy stwarzają ryzyko braku zachowania stałych odstępów czasu pomiędzy audytami.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze, pomimo stwierdzonej nieprawidłowości.

IV. Uwagi i wnioski

Uwzględniając jednostkowy charakter stwierdzonej nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków pokontrolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie

z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 14 października 2021 r.

Kontroler

Nina Poloczek

Specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Katowicach

DYREKTOR
Delegatura Najwyższej Izby Kontroli
w Katowicach

Piotr Miklis